

Hugo Pinksterboer

Tipboek Zang

De complete gids

THE TIPBOOK
COMPANY

The best guide to your instrument
www.tipbook.com

©2002, 2003, 2005, 2007, 2009, 2013 THE TIPBOOK COMPANY BV

Zesde, opnieuw geactualiseerde druk

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Tipboek® is wettig gedeponereerd door The Tipbook Company bv.

ISBN 978-90-8767-001-6

NUR: 472

Bedankt!

Voor hun tijd, informatie, deskundigheid, tips, suggesties en commentaren bedanken we de volgende zangers, zangeressen, docenten, auteurs, medici en andere deskundigen: prof. dr. Harm K. Schutte (foniater/KNO-arts, Groningen Voice Research Lab), Ank Reinders (*Sesam Atlas van de Zangkunst*), Monica Millar, Deborah Carter, Sherise Alofs-Parker, Maria Rondèl (Zangstudio Rondèl), Alfons Verreijt, Rein Bakker, Angela van Rijthoven (docent en stemtherapeut), Jaap Veldhuizen (KNO-arts), Will Vermeer, Goof Breukel, Jeroen Manuhutu, Hester Noyon, Judith van Elten, Rita Jansen, Marja Oldenhave, Tanya Saw (Zap Mama), Irene van Tol, Cielke Latiers, Ferry Verhoeven, Borg Diem Groeneveld, Maja Schermerhorn, Eric Rutten (TM Audio/Shure), dhr. Lindner (Sennheiser Nederland) en Rob de Visser (Multi Mix Music/Zing.nl).

De auteur

Journalist, Tipboek-auteur en muzikant **Hugo Pinksterboer** publiceerde honderden interviews, cd-recensies en besprekingen van muziekinstrumenten in binnen- en buitenlandse muziekbladen. Verder schreef hij onder meer de NPMB-cursus *Verkoper in de muziekdetailhandel* en was hij als adviseur en redacteur betrokken bij de muziekmethode *Muziek op maat*.

Colofon

Verantwoordelijk uitgever: Robert Koumans
Illustraties en vormgeving binnenwerk: Gijs Bierenbroodspot
Fotografie omslag: René Vervloet
Eindredactie: René de Graaff
Drukwerk: Ten Brink, Meppel

iets gemist?

Zijn er nog dingen die je in dit boek miste, of kan er hier en daar nog iets verbeterd worden, laat het ons dan weten. Al je suggesties en opmerkingen zijn welkom bij info@tipboek.com.

Inhoud

- X In 't kort**
- XII Zien en horen wat je leest met Tipcode www.tipbook.com**
 Een korte uitleg over de Tipcodes in dit boek. Met deze Tipcodes krijg je op www.tipbook.com toegang tot extra informatie, variërend van korte filmpjes tot geluidsvoorbeelden.
-
- 1 Hoofdstuk 1. Zingen?**
 Miljoenen mensen zingen. In koren, onder de douche, in bands, in kerken, clubs en concertzalen, en in bijna elke denkbare stijl. Een hoofdstuk over wat zingen zo leuk maakt – en soms ook zo eng.
- 5 Hoofdstuk 2. In vogelvlucht**
 De stem in vogelvlucht: de belangrijkste onderdelen, hoe ze heten en hoe ze werken, zonder dat het een biologies wordt.
- 21 Hoofdstuk 3. Leren zingen**
 Klassieke zangers hebben zangles nodig – maar ook in elke andere stijl kun je aan een zangleraar veel hebben. Inclusief tips over oefenen, en waar zangleraren te vinden zijn.
- 35 Hoofdstuk 4. Goed zingen**
 Voor een rockzangeres betekent ‘goed zingen’ iets heel anders dan voor een operazanger. Toch hebben allebei die zangers het vaak over dezelfde onderwerpen: over adem en ademsteun, houding, resonans en klankkleur, bijvoorbeeld, en over zuiver zingen en volume.

- 81** **Hoofdstuk 5. Registers**
Over borstregisters, de kopstem, falset en andere registers.
- 97** **Hoofdstuk 6. Stemtypes en bereik**
Een hoofdstuk over bassen en sopranen en alle stemtypes daartussenin, en over je bereik en of je dat kunt uitbreiden.
- 105** **Hoofdstuk 7. Zangmethodes**
Een kennismaking met een aantal nieuwere zangmethodes.
- 111** **Hoofdstuk 8. Stemzorg**
In het eerste deel van dit hoofdstuk lees je wat je kunt, moet of juist niet moet doen om je stem in conditie te houden. Het tweede deel gaat over kwalen die het zingen in de weg kunnen zitten en wat je eraan kunt doen.
- 129** **Hoofdstuk 9. Tekst**
Tips om teksten te onthouden en om ze zo goed mogelijk over te brengen.
- 135** **Hoofdstuk 10. Microfoons en effecten**
Als je wat meer over microfoons weet, wordt het een stuk makkelijker om er eentje uit te zoeken. Met alle technische zaken die je weten moet, zonder dat het een technisch verhaal wordt. Met informatie over microfoontypes, testtips, accessoires en zangerseffecten.
- 163** **Hoofdstuk 11. Terug in de tijd**
Een groot deel van de geschiedenis van het zingen zal altijd onbekend blijven. Pas vanaf de zevende eeuw wordt het iets duidelijker hoe de zangstem zich ontwikkeld heeft. Een paar hoogtepunten.
- 169** **Hoofdstuk 12. Plankenkoorts**
Zingen met een bibber in je keel is geen feestje. Wat doe je aan plankenkoorts?

- 179** **Woordenlijst**
Waar zit de hoge C, heeft iedereen een larynx, en is fantoomvoeding gezond? Een woordenboek voor zangers.
- 187** **Meer weten?**
Tijdschriften, boeken, websites en nuttige adressen.
- 194** **Index**
Met deze complete index is alles wat je zoekt makkelijk terug te vinden.
- 197** **De Tipboek-serie**
Korte omschrijvingen van de andere delen uit de Tipboek-serie.

In 't kort

Tipboek Zang gaat over het enige instrument dat iedereen gratis krijgt: je stem. Natuurlijk kun je uit een boek niet leren zingen, maar een beter begrip van de mogelijkheden en onmogelijkheden van je stem kan je wel een betere zanger maken – of je nu klassieke muziek of rock zingt, of jazz, gospel, heavy metal, rap, country of salsa, in een koor of thuis, in concertzalen, kerken, popbunkers of jazzclubs.

In *Tipboek Zang* lees je de verzamelde kennis van een groot aantal klassieke en niet-klassieke zangers en zangeressen, docenten en andere zangdeskundigen. Daarbij worden alle nieuwe begrippen steeds uitgelegd. Die kennis maakt ook andere boeken en teksten over de stem makkelijker te lezen.

Begin bij het begin

Als je net begint met zingen, of nooit eerder iets over zingen las, begin dan gewoon bij de eerste drie hoofdstukken. Je maakt dan onder meer kennis met de belangrijkste onderdelen van je instrument en je krijgt wat algemene tips over leren zingen, oefenen en waarom het handig kan zijn om muziek te leren lezen.

Langer

Zing je al veel langer en heb je de allereerste basiskennis in huis, ga dan meteen door naar hoofdstuk 4. Daarin komen alle elementen van goed zingen voorbij, van ademhaling tot zuiver zingen en van articuleren tot vibrato.

Andere methodes

Een groot aantal van de termen die je in dit boek tegenkomt, komen voor een deel uit de klassieke of belcanto-zangschool. Naast die methode zijn er nog allerlei andere, nieuwere methodes zoals EVT (Estill Voice Training) en CVT (Complete Vocal Technique). Aan deze en andere methodes wordt in hoofdstuk 7 aandacht besteed.

Stemzorg

Muziekinstrumenten moet je af en toe schoonmaken, stemmen of laten repareren en afstellen. Zangers hebben het op dat punt makkelijker – of toch niet? Hoewel stemmen vaak heel wat kunnen hebben, kan er ook heel wat misgaan. In hoofdstuk 8 lees je alles wat je (niet) moet doen om je stem in conditie te houden en problemen te voorkomen.

Teksten

Ook is een apart hoofdstuk gewijd aan teksten, met nadruk op een aantal tips om teksten uit je hoofd te leren en ze goed over te brengen.

Microfoons en effecten

Als je versterkt zingt, in een band, is het handig om je eigen microfoon te hebben. Waar let je op als je er een gaat kopen, en wat moet je allemaal weten? Ook vind je hier basisinformatie over effectapparatuur voor zangers.

Plankenkoorts

Als zanger sta je vaak letterlijk in de spotlights. De band zorgt voor je begeleiding, maar iedereen kijkt en luistert vooral naar jou. Dan is het prettig als je niet staat te bibberen van de zenuwen. Wat je allemaal kunt doen om plankenkoorts tegen te gaan, lees je in hoofdstuk 12. De tips die je hier tegenkomt, zijn voor je bandleden natuurlijk even effectief. Veel plezier ermee!

– **Hugo Pinksterboer**

Zien en horen wat je leest met Tipcode

www.tipbook.com

Naast alle illustraties biedt dit Tipboek je nóg een manier om de tekst te verhelderen: Tipcodes. Hiermee krijg je direct toegang tot korte filmpjes en geluidsfragmenten, zodat je kunt zien en horen wat je leest!

De Tipcodes vind je door het hele boek, steeds bij de alinea waar ze iets over laten horen of zien. De onderstaande Tipcode, bijvoorbeeld, laat zien dat het tuutje van een ballon op dezelfde manier geluid maakt als je stembanden.

Tipcode ZANG-002

Wat er gebeurt als je lucht uit een ballon laat ontsnappen, lijkt veel op hoe je stemplooiën werken. In deze Tipcode zie en hoor je eerst die ballon, gevolgd door een opname van de stembanden van een zanger in actie. Die opname wordt vertraagd weergegeven.

Online

Om de Tipcodes af te spelen, ga je naar www.tipbook.com. Kies je taal, kies je boek en selecteer de Tipcode die je wilt afspelen. Liever op je smartphone of tablet? Ga dan met je mobiele browser naar www.tipcode.com, of check op www.tipbook.com of de Tipcode Zang App al uit is.

TIPCODE-LIJST

De 22 Tipcodes in dit Tipboek zijn te vinden op de volgende pagina's.

Tipcode	Onderwerp	Pag.	Hfdst.
ZANG-001	Een plofje lucht...	6	2
ZANG-002	Trillende stemplooien en een ballon	7	2
ZANG-003	Lage en hoge noten	8	2
ZANG-004	De breuk	15	2
ZANG-005	Verschillende timbres	16	2
ZANG-006	Wilde lucht	40	4
ZANG-007	Open keel, dichte keel	45	4
ZANG-008	Boventoonzingen	46	4
ZANG-009	Nasaal timbre	59	4
ZANG-011	Messa di voce	65	4
ZANG-012	Pitchbend en fall-off	68	4
ZANG-013	Vibrato	78	4
ZANG-014	Niet-klassiek falsetto	85	5
ZANG-015	Verschillende timbres	87	5
ZANG-016	Drie milliseconde per cyclus: e1	88	5
ZANG-017	De passage: korte toonladders	92	5
ZANG-018	Belten	93	5
ZANG-019	Zelfde noot, ander timbre	99	6
ZANG-020	Warming-ups	118	7
ZANG-021	Effecten	161	9
ZANG-022	Toonhoogtecorrectie	162	9